

## ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ І АВТОМАТИЗАЦІЯ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ТА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

УДК 17.171:342.7

Т. В. ЦИМБАЛ, д-р філос. наук, проф., Криворізький національний університет

### ВІЙНА ЯК ПРЕДМЕТ ЕТИКО-ФІЛОСОФСЬКОЇ РЕФЛЕКСІЇ

Світовий досвід філософської рефлексії феномену війни охоплює як його сутнісне визначення, так і широкий дисциплінарний спектр осмислення цієї проблеми: від соціального і культурно-історичного виміру до антропологічного і ціннісно-нормативного. Серед питань, які сьогодні викликають найбільший і найбільочіший інтерес, необхідно виокремити саме етичні. Адже всі українці під час повномасштабної війни розв'язують моральну проблему своїх можливостей і форм участі у протистоянні агресору, поділяючись на тих, хто воює, лікує, займається волонтерством, і тих, хто «дуже втопився» від війни, тих, хто тікає від обстрілів зі зруйнованих міст та селищ, і тих, хто здає втридорога житло у відносно мирних регіонах України, тих, хто, роками захищає Батьківщину, і тих, хто ховається від мобілізації.

Війна, розв'язана росією, є випробуванням моральності, своєрідним маркером етичності людини, висвітлюючи перетворену буттєвість. Саме тому запропонована Ж. Батаєм метафора – «війна – це пульсуюча совість» – якнайкраще виражає міру відповідальності кожного і сутність етики війни загалом [1]. Остання включає кілька важливих для осмислення моментів, які й формують евристичний потенціал дослідження. По-перше, війна є екзистенційним та етичним викликом для людини, що надає трагічну можливість виявити моральні якості, призводить до піднесення духу, допомагає усвідомити свою відданість найвищим цінностям – істині, добру і красі, коли агресор брутально руйнує їх. Російсько-українська війна стала для нас і перманентною граничною ситуацією, в якій ми навчилися жити, кожного дня йдучи до перемоги, підтверджуючи свою людськість і людяність. І, навпаки, війна яскраво висвітлила нищість, цинізм, віроломство росіян-окупантів, підступність колаборантів, продемонструвавши чіткі бінарні опозиції: ворог – друг, напад – оборона, життя – смерть, байдужість – співчуття, поразка – перемога та інші. Враховуючи, що у війні в тій чи іншій формі бере участь значна частина суспільства, вона змінює моральність загалом, проте в кожній конкретній ситуації особа ухвалює етичні рішення самостійно, слідуючи єдиному принципу моральності, сформульованому І. Кантом, і несе особисту відповідальність за свої рішення. По-друге, війна є викликом для соціуму, точкою зламу, проходячи яку етичні норми та цінності можуть трансформуватися так чи інакше: у більшості жителів країни агресора, серед яких 80 % (за даними соціопитувань) підтримують війну проти України, зростає рівень брутальності, агресивності, а українці, захищаючи Вітчизну, стають більш консолідованими, співчутливими, сміливими. Адже ще Платон і Аристотель підкреслювали можливість звільнення від індивідуалізму та переваги приватних інтересів на користь суспільних під час визвольної війни, яку осмислюють у категоріях справедливості і правди [2; 3]. По-третє, війна стає етичним викликом для представників багатьох релігійних конфесій, нагадуючи заповідь «не вбий». Однак ця етична заборона виправдано знімається церквою, коли воїни захищають Батьківщину від агресора. Протилежна з етичної точки зору ситуація, коли російська церква стає моральним банкрутом, адже своїми діями та настановами штовхає неосвічену більшість у шалений вир війни, стаючи по суті її співучасницею. По-четверте, особливу відповідальність сьогодні покладено на працівників закладів освіти всіх рівнів. Позаяк саме освітяни повинні донести до дітей та молоді сутність етичних колізій і показати можливі шляхи їх розв'язання. Науковці у свою чергу мають розкрити сутність таких філософських категорій, як героїзм, подвиг, вчинок, жертвовність, – цих феноменів нашого сьогодення, наявність яких свідчить про трагізм та складності ситуації в країні. Для нас це дійсно виклик, оскільки, як зауважив Д. Ольс, війна для інтелектуалів є об'єктивною межею написання текстів, яка змушує ставити запитання: як можна писати, коли все навкруги занурюється у хаос. Тим не менше, науковці повинні прийняти цей виклик і гідно відповісти на нього.

Отже, дослідження етико-філософських аспектів феномену війни надають можливість всебічно осмислити й глибоко осягнути його сутність.

#### Список літератури

1. Bataille, J. La partie maudite : sociologie sacrée. Paris, 1967. 226 p.
2. Платон. Держава. Київ, 2000. 355 с.
3. Аристотель. Політика. Київ, 2000. 239 с.